

Prva vrsta četrtik in
slovo s pošiljnim vred ali
v Mariboru s pošiljanjem
na dan za celo leto 32 din.,
po leto 16 din., četrt leta
8 din. Irvan Jugoslavije
16 din. Naročnina se pošlje
na upravištvu "Sloven-
skega Gospodarja" v Ma-
riboru, Koroška cesta 5.
Čas se dopolnjuje do ed-
icije. Naročnina se pla-
čuje v naprej.
Telefon interurban št. 115.

Posredna številka stane 1 50 din.

Pošiljna plačana v gotovini.

Uredništvo je v Mariboru,
Koroška cesta št. 5. Irvan
pisal se se vračajo. Upravi-
ništvo sprejema naročnine,
inzerate in reklamacije.
Cene inzeratov po dogo-
voru. Za večkratne objave
primeren popust. Naročniki
reklamacije so pošiljati
prosto.
Čekovni račun pošilja
vredna Ljubljana št. 16.000.
Telefon interurban št. 115.

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

27. številka.

MARIBOR, dne 8. julija 1924.

58. letnik.

Razmeram primerni sklepi naših poslancev.

Naši slovenski člani Jugoslovanskega kluba so se sestali 24. junija v Celju. Ob tej priliki so sklenili sedanjim razmeram primerne sklepe, katere so odposlali predsedstvu narodne skupščine in ministrom. Celotne sklepe, kakor so bili poslani v Beograd na naslovljena merodajna mesta, je hotelo glavno glasilo naše stranke »Slovenec« objaviti v celoti, a sta to posebno izdajo zaplenila policija in državno pravdnštvo. Kar je preostalo od teh sklepov po zaplenbi, sta objavila »Slovenec« od zadnjega četrtka in petkova »Straža«. V »Slovenskem Gospodarju« hočemo v naslednjem podati kratko vsebino preostankov velevažne spomenice Jugoslovanskega kluba. Spomenica obsega 2 opomina in poziva predsedniku skupščine, na notranjega ministra, ministra za pravosodje in ministra vojne.

Vsebina spomenice predsedniku skupščine.

Kakor znano in kakor smo že poročali, je hotel v italijanski zbornici socialistični poslanec Matteotti v posebnem govoru razkriti korupcijo in razne lopovščine fašistske nasilne vlade. Za svoj stvarni, ter z dokazi podprt govor je že imel zbrano gradivo, a za ta njegov namen so zvedeli fašisti, so ga kar pri belem dnevu porinili v avtomobil, ga odpeljali neznan kam in ga tamkaj umorili na zverinski način. Ta divjaški umor poslanca Matteottija je vzbudil po celem svetu najostrejšo ogorčenje. Vse evropske parlamentarne, za pravico, svobodo in kulturo boreče se vlade so obsodile ta čin fašizma v protestih in sožalnicah, ki so bile odposlane predsedstvu italijanske vlade in parlamentu. Jugoslovanski klub je v svoji spomenici smatral kot svojo dolžnost, da opozori predsednika naše narodne skupščine, naj se tudi večina naše narodne skupščine pridruži onim vladam, ki obsojajo krvavo in sploh vsako nasilje kot sredstvo političnega razračunavanja in odpošlje sožalnice političnim prijateljem umorjenega poslanca Matteottija. Ob koncu te spomenice dostavljajo naši poslanci opomin, naj skliče predsednik skupščine na posebno sejo voditelje parlamentarnih skupin našega parlamenta in ti bodo potem sestavili sožalnico glede umorjenega Matteottija in jo poslali na pristojna mesta v slučaju, ako bi predsednik sam ne hotel prevzeti odgovornosti za ta korak.

Nadalje kličejo naši poslanci zborničnemu predsedniku v spomin žalostno dejstvo, ki se je v zadnjem

času žalibog pojavilo in večkrat ponovilo po raznih pokrajinah in na več krajih v naši državi. Policijska oblast je namreč začela skrajševati svobodo zborovanja in govora. Nekateri naši poslanci so hoteli na ljudskih shodih narodu poročati o velevažnih javnih dogodkih, ki so se zgodili v Sloveniji, odkar je bil odgojen parlament. Policijska oblast je poslancem prepovedala govoriti o teh dogodkih in ker se poslanci niso udali tem prepovedim, jim je enostavno shode prepovedala. Oblast prepoveduje poslancem javno na shodih govoriti: o sedanji vladi, ne smejo se dotakniti z grajo nobenega ministra in ne povedati narodu resnice o orjunaškem umoru v Trbovljah. Taka prepoved svobode govora od strani oblasti je doslej doletela štajerska poslanca: Zebota in Krajnc in iz Kranjske pa gg. poslance: Kremžarja, Stanovnika in Strčina. Spomenica zahteva od predsednika skupščine, naj stori na merodajnih mestih vse, da se zagotovi narodnim poslancem v Sloveniji svoboda govora in zborovanja in naj klub obvesti o uspehih svojih korakov.

Spomenica glede orjunaškega nasilja in umora v Trbovljah na notranjega ministra in ministra pravde.

V spomenici notranjemu ministru slikajo naši poslanci nasilni in vse obsodbe vredni nastop orjunašev v Trbovljah. Poslanci poročajo ministru, da sta se spopadli v Trbovljah dve stranki. Na eni strani od samostojnih demokratov plačani orjunaši, ki hočejo prikrižati svoja nasilja z lepim imenom jugoslovanskih narodnjakov; na drugi strani pa pristaši stranke, proti kateri je izdan izjemni zakon o zaščiti države.

Poslanci pravijo dalje, dokler so bili zaščitniki plačanih orjunašev — samostojni demokratje v opoziciji, je tudi orjuna bila mirna, ker je bil njen žep brez cvenka, je bilo tudi njeno srce brez junaštva. Kakor hitro pa so se povzpeli samostojni demokratje (Pribečevičeva skupina) do vlade, je orjuna dobila denar, je oživelo njeno junaštvo in prišla je daleč oborožena izzivat v Trbovlje. Radi izzivanja orjunašev je prišlo do krvavih dogodkov v Trbovljah. Ker politične oblasti v Sloveniji ne upajo omejevati svobodnega kretanja oboroženih orjunašev, zato oblasti ne zadene krivda, ampak notranji minister mora tozadevno napraviti red. Poslanci so poklicali g. notranjega ministra v spomin: kedo da so orjunaši v Sloveniji. Večina sedaj po Sloveniji razgrajajočih orjunašev je brez vzroka zapustila svojo demovino in roč, ki sta pripadla pod italijanski jarem, je strahopetno pobegnila pred italijanskimi fašisti in sedaj pri nas uganja isto, kar fašizem nad podjarmljenimi brati v Italiji.

Spomenica, ki so jo naslovili naši poslanci na ministra pravde, opisuje grozni umor rudarja Fakina in zahteva od ministra točen odgovor v obliki dejanja in zahteva od ministra točen odgovor v obliki dejanja na dve vprašanji. To spomenico, v kolikor ni bila zaplenjena od oblasti, prinašamo dobesedno. Zaplenjeni stavki so označeni s črticami (— — — — —).

Spomenica ministru pravde se glasi:

V Trbovljah se je dne 1. junija 1924 izvršil krvav zločin. Člani organizacije jugoslovanskih nacionalistov so justificirale mladega delavca Franca Fakina, baje na podlagi sklepa nekaterih članov vodstva jugoslovanske nacionalne organizacije. Sodba se je izrekla v neki gostilni, izvršila pa v kamenolomu za hišami. Fakina so člani orjune »aretirali« nekje sredi občine Trbovlje, ga zvezali, zvezanega vodili seboj, in ga neprestano pretepali in suvali. Imeli so ga zastraženega v svoji sredi okrog 3. ure. Zandarmerija je to mirno gledala in ni posredovala, ker ni smela nastopiti proti orjuni. Ko je »aretirani« Fakin med zborovanjem orjune na trgu pred cerkvijo ležal na tleh zvezan in mučen, ga je eden orožnikov hotel odvesti seboj v zapore, češ, da je orožništvo za to tu, da aretirata tiste, ki so kaj zakrivil. Orjunaši pa, ki so stražili svojo žrtev, so orožniku nastavili revolver na prsi, rekoč: »Mi sami bomo z njimi obračunali.« — — — — —

Tako se je zgodilo, da so Fakina po izrečenih »obsodbi« orjunaši po sredi trga v prvih popoldanskih urah peljali na samotni kraj, kjer sta ga dva orjunaša ustrelila. Zločin sam je iz daljave 100 metrov gledalo več prič, ki so vse oblasti znane in potrjujejo, da sta Fakina peljala dva orjunaša in ga tam ustrelila.

Orožništvo in oblasti imajo v rokah opise tistih dveh morilcev. Imajo v rokah seznam orjunašev, ki so se udeležili 1. junija izleta v Trbovlje in seznam tistih, ki so umor sklenile. Oblasti so tudi znane osebe, ki so s hvalile, da so justificirale Fakina. In vendar oblasti še do danes, po preteku skoro enega meseca, nimajo v rokah morilcev, niti tistih, ki so umor povzročili — — — — —

Vi, gospod minister, ste odgovorni za dejanja in nehanja justice ter njenih organov — — — — — Umor mladega človeka, ki se je zgodil pri belem dnevu, takorekoč pred očmi javnosti in številnega orožništva, ostaja nekaznovan — — — — —

Zato Vas v interesu zakona in države vprašamo:

1. Vam je li znano, da so člani organizacije jugoslovanskih nacionalistov 1. junija zverinsko ustrelili delavca Franca Fakina?
2. Kaj ste ukrenili, da se krivci izsledijo in kaznujejo? — — — — —

Džungla.

Roman iz afriških pragozdov.

Angleški spisal E. R. Burroughs. — Prevedel Paulus. 14

Zivo si je vtisnil v spomin sliko, ki je pojasnjevala besedo, oziroma po njegovem pojmovanju skupino znakov, natisnjenih v začetnici pod sliko. Kadarkoli je našel kje v knjigah spet tisto skupino znakov, koj mu je stopila v spomin tudi slika. Če je na primer našel kje natisnjeno skupino »deček«, je v duhu koj videl sliko ki je kazala bitje njemu podobno, z golim obrazom, z velikimi očmi, z drobnim nosom, čisto drugačno nego so bili Kršak ali Kala ali katerikoli njegovih džungelskih tovarišev. In vedel je, da je to d-e-č-e-k. Kaj je »deček«, tega seve izpočetka ni vedel, to mu je mnogo let pozneje povedal še le slovar, ko je znal že gladko brati.

V začetnici in v slovarju je bilo mnogo slik. Tekom let si jih je vse vtisnil v spomin, se jih je naučil, in z njimi tudi skupine črk, tiskane besede, ki so jih slike pojasnjevale.

Seveda ni našel v svojih knjigah slik za vse besede. Pa brihten je bil, bujno domišljivo je imel in oster razum. Iz dveh znanih besed si je sam sestavil sliko o tretji itd. Njegovi pojmi o vseh teh nepoznanih rečeh so bili izpočetka seve zelo napačni in nejasni. Pa popravil si jih je in izpopolnil tekom let. Čim več je bral, tem več je znal.

Branja se kajpada ni naučil v enem dnevu ali tednu, tudi ne v enem mesecu ali letu. Leta in leta je hodil v koč, leta in leta je tuhtal in premišljeval in ugibal in si ugabljal v spomin skupine črk in iz znanih besed ugibal nove.

Pa sčasoma je res znal brati, to je, umeval je besede po slikah, ne da bi seve pri vsem tem znal jezik, v katerem so bile knjige pisane.

O nekaterih skupinah črk, na primer o glagolih, o zaimeh, o predlogih je vobče imel le čisto nejasne in negotove pojme.

Mnogo mu je pri učenju koristil slovar.

K vsaki besedi je v njem našel razlago, včasih tudi sliko. S pomočjo besed, ki je njihov pomen poznal iz slik, je našel pomen drugih besed, ki jih niso pojasnjevale slike. Česar ni razumel, je odložil pa poznejši čas in je pri ponavljanju prišel na prvi pomen. Česar pa vobče ni mogel uganiti, si je razlagal po svoje.

In končno, po mnogih, mnogih letih in trudih, se mu je zasvetil tudi pomen posameznih črk.

V slovarju je namreč našel razložene tudi črke cele abecede in tudi kako se izgovarjajo. Tega se seve ni mogel naučiti, ker še nikdar ni čul človeške govornice, pa zvedel je iz slovarja, da je število črk omejeno, da same zase nič ne pomenijo, da pa, zložene v skupine, v besede, dajejo pomene, kakršnih se je naučil iz slik in po lastnem ugibanju.

Odslej je šlo branje že precej gladko. Treba je bilo le, da se nauči tudi pisanja.

In tudi tega se je naučil.

Nekega dne, štirinajst let je imel tistikrat, je našel v miznici zalogo svinčnikov.

Nekaj jih je bilo obrezanih in koj je poskusil ostro konico na mizi. Zlomila se mu je sicer, ker je pretrdo pritisnil, pa kako se je veselil, ko je zagledal črno črto, ki jo je potegnul svinčnik po mizi!

Z veliko vnemo je koj začel risati in črtati po mizi, da je bila kmalu polna vseh mogočih črt in vijug in da je obrabil svinčnik do lesa.

Pri teh prvih poskusih mu je šinila v iznajdljivo glavo sijajna misel. Kaj ko bi se dalo s tem orodjem posnemati črke —?

To je bil seve prav težek posel. Kajti držal je svinčnik v pesti, kakor ti držiš šilo ali dleto, in njegovi prvi poskusi v pisanju so bili zelo okorni. Pa vztrajno se je vadil cele mesece, kadarkoli je mogel priti v koč, in po dolgem poskušanju je našel končno pravi način, kako je treba držati svinčnik. Črez leto in dan je znal vse črke pisati, ne da bi seve vedel, kako se izgovarjajo.

Tako se je naučil pisanja.

Pisal je, na kar je mogel, po mizi, po knjigah, po papirjih, ki jih je našel v predalih, po tleh, v pesek in glino, kjerkoli se mu je nudila prilika.

Izpočetka je risal in pisal le posamezne besede. Pa kmalu je storil korak naprej. Zapisoval je iz spomina cele stavke, kakor jih je bral v knjigah.

In storil je še en korak. Dolg je sicer bil in težaven, pa posrečil se mu je.

Začel je zapisovati lastne misli, slike pojmov, ki si jih je zapomnil iz knjig. To je bil vrhunec njegovega učenja. Dvanajst let je imel tistikrat.

Pa to so dogodki, ki segajo predaleč naprej v naše pripovedovanje. Omenimo jih, da razumete doživljaje mladega Claytona, ko pride vrsta nanje.

Dejstvo je, da je z osemnajstim letom gladko bral knjige, ki jih je našel v očetovi koč. Seveda je bolj razumel ko bral, ker ni znal izgovarjati ne črk in ne besed.

Ves nov svet se mu je odprl.

Iz knjig je izvedel, da leži onstran njegove džungle in onstran morja velik in prostran svet, da so v njem gore in doline in ravnine, zvedel je, da živijo v tem svetu bitja, ki se imenujejo »ljudje«, da so ta bitja drugačna, višja, popolnejša nego »živali«, med katerimi je živel on.

Na to vprašanje zahtevamo točnega odgovora v obliki dejanj! Pisanih obljub, opravičil ali zavijanj ne potrebujemo!

Pritožba na ministra pravde radi za-
plembena našega časopisja.

V zadnjem času je ljubljansko državno pravdnišvo kar štirikrat zaplenilo glavno glasilo naše stranke »Slovenca« in po Kranjskem najbolj razširjeni kmetški list »Domoljuba«. V prvi pritožbi radi zaplembe zgoraj omenjenih listov ugotavljajo poslanci dejstvo, da imajo Zerjavovi demokrati vse polno listov, ki dobivajo znatne podpore od raznih bank in vlade. Samo listi naše SLS stranke so popolnoma neodvisni od bančne ter vladne pomoči, so najbolj razširjeni kot apostoli resnice in boritelji za pravico med ljudstvom in radi tega se jih bojijo demokratiški listi in jih hočejo zatreti potom pogostih zaplemb.

Ta spomenica končno ugotavlja, da sta bila »Slovenec« in »Domoljub« zaplenjena, dasi nista niti z namigavanjem pisala proti državi.

Zadnja spomenica, ki govori o vojaških pripravah in je naslovljena na vojnega ministra, je bila izvzemši podpisov poslancev v celoti zaplenjena in radi tega je tudi mi ne smemo prinesiti radovednim čitateljem »Slov. Gospodarja«.

Polom fašizma.

Pred nekaj leti se je začel močno razvijati fašizem v Italiji, sedaj je pa ta pojav poznan najširšim slojem ljudstva daleč na okrog po svetu, ker so se po vzoru italijanskega fašizma prav kmalu začeli snovati fašisti tudi po drugih deželah. Pod fašizmom razumemo nasilno politično organizacijo, ki si jemlje v zakup narodnost ter nastopa samostojno ali pa se priključuje kakoli vladajoči stranki. Večina teh ljudi, ki tvorijo danes italijansko fašistovsko stranko, je bila poprej v službi stranke italijanskih liberalcev in nacionalistov, pozneje se ji je pa zahotelo po večji moči in osnovala si je svojo lastno fašistično stranko, češ, da so vsi drugi narodnjaki ali nacionalisti premalo nacionalni. Fašisti v Nemčiji imajo vse one ljudi za seboj, ki so nezadovoljni z novo republikansko Nemčijo. Kratko rečeno, nemški fašizem tvori nemška skrajno nacionalistična in monarhistična stranka, ki ima pa še svoje posebne organizacije »Hackenkreuz« in razne »Wehrbunde«.

V naši državi je nastala po italijansko-fašistovskem vzoru orjuna. To organizacijo poznajo že v zadnji gorski vasi vsaj po imenu in po njenih protiljudskih delih, ne vedo si pa prav razložiti, kako je nastala. Celotno ime »orjuna« je mnogim nerazumljivo. V Škofji Loki je to nerazumevanje pred kratkim neki kmetški delavec plačal skoraj s svojim življenjem. Iz Ljubljane so prišli tja uniformirani oboroženi orjunaši ali orjunci. Hlapec je začuden vprašal: »Kdo pa so to?« — in ko mu nekdo odgovori: »To so orjunci!« — pravi hlapec: »Če so junci, pa naj gredo v hlev!« — Ljubljanski orjunci to slišijo in hlapca skoraj ubijejo. Beseda »orjuna« je sestavljena iz po dveh črk tribesednega naslova te organizacije: organizacija jugoslovanskih nacionalistov. Iz tega naziva je torej razvidno, da si orjunci domišljujejo, da so oni edini in pravi nacionalisti ali narodnjaki jugoslovanske države. Kaka blaznost je to, še večja, kot pri italijanskih fašistih!

Od vseh fašistov povojne dobe so se italijanski fašisti prvi prerili do oblasti ter zgrabili za državno krmilo. Pod

fašistovsko vlado je italijanski narod že hote ali ne hote začel misliti, da je fašizem edini krov za italijansko narodnjaštvo. Ko je bil fašizem na višku svoje moči, je pa sedaj naenkrat padel vsled svojih nečloveških zločinov. Kakor smo že omenili, je bil opozicijski poslanec Matteotti v Rimu ugrabljen od fašistov ter zverinsko umorjen, ko se je ravno pripravil, da v parlamentu razkrije velikanske sleparije in zlorabe državne oblasti od fašistovskih prvakov. Fašisti so v Italiji skozi par let izvršili že nepregledno vrsto krvavih zločinov zlasti nad delavskimi strankami in nad popolari (katoličani), a šele sedaj so se javnosti odprle na široko oči. Naenkrat je zagledala fašistično pošast in ta strah in to usodno spoznanje je prevzelo tudi one, ki so se znašli v fašizmu, a niso poznali vseh njegovih tajnih in zločinskih sil.

Kot krivci zverinskega umora narodnega zastopnika Matteottija so se izsledili ljudje, ki so v fašistovski stranki zavzemali najvplivnejša mesta kar čez noč in o katerih širša javnost ni prav vedela, kaj in odkod da so. Naenkrat pridobljena oblastnost in bogatija teh ljudi je javnost slepila in šele sedaj, ko je z nedolžno krvjo omadeževan italijanski parlament, zakon in kultura, se vse s strahom in začudenjem vprašuje, kako je bilo mogoče, da nam je v kratkem času zavladovalo toliko zločincev in pravih človeških izmečkov. Razkritja in dogodki po umoru poštenega narodnega poslancu so že sedaj privedli tako daleč, da je konec italijanskega fašizma v prvotni obliki, ker se je italijanska javnost streznila in zavedla, da je nacionalizem last vseh, a ne samo tistih, ki si ga lastijo s krvjo, nasiljem in sleparijo.

Preiskava je spravila na dan zelo značilne stvari. Zločinci so igrali na visokih državnih mestih take vloge, da so lahko teptali vse obstoječe zakone ter tvorili nekako nadvlado. Eden je imel v rokah državni tisk in skozi njegove roke so hodile v svet vesti o uspehih fašizma, drugi je bil državni tajnik in prvi pomočnik notranjega ministra, ali bolje rečeno njegov poglavar, tretji je vodil glavni vladni list, četrti je poveljeval javni varnosti itd. Pri največji moči in oblasti teh ljudi se italijanska javnost ni niti spomnila na njihovo preteklost in pa na to, da so kar čez noč postali milijonarji. Nadalje je med zločinci eden, ki je deloval že med ruskimi caristi in med nemškimi fašisti. S tem je pokazano, da so fašisti po svojem načinu, delu in cilju internacionalni ali mednarodni. Oni so pravi brezdomovinci, ker povsod, pa najsi bo v Italiji, v Nemčiji in na Poljskem, ali pa pri nas, z nasiljem nastopajo proti ljudstvu in njegovim pravicam.

Takoj po zločinu in še sedaj prihajajo iz raznih dežel ogorčeni protesti proti italijanskemu fašizmu. Te proteste sklepajo in pošiljajo stranke, ki zastopajo večino ljudstva in ki imajo, kakor n. pr. v Angliji že državno oblast v svojih rokah, ali pa so blizu do tega. Brez vsakega fašizma so severne države, ki se niso udeležile vojne, potem Anglija in Švica, fašizma se bo obvarovala tudi Francija, ki ima sedaj pravo narodno večino na vladi, potem Belgija in ker je to najboljši in najvplivnejši del Evrope, si lahko mislimo, koliko škodo so napravili zločinski fašisti Italiji v zunanje-političnem oziru in pa na kakem glasu so vse druge države, ki tudi prenašajo fašistovsko nadlogo. Države, ki ne poznajo fašizma, ki nimajo ali pa uspešno odstranjujejo vse sledove povojne razdijanosti ter visoko dvigajo prapor enakosti in svobode, motrijo danes z največjo pazljivostjo notranje razmere v povojnih državah in kjer se fašizem in vsako drugo nasilno stremljenje samo ne ubije in ne razprši, tam bo pač moral kulturni in pošteni svet brezobzirno nastopiti proti vsaki nasilni politiki,

če noče spraviti svoje države v nevarnost vseh posledic boja, ki je že splošno po svetu napovedan proti fašizmu.

Kako plačujejo drugod davke?

Že pet let imamo: Slovenci, Hrvati in Srbi skupno državo, a še do danes ne enotnega davčnega zakona. Vse dosedanje zahteve poslancev po ustvaritvi zakona o izenačenju davkov, so zadele pri beograjskih vladah na gluha ušesa in to iz dobro premišljenih vzrokov. Dokler namreč nimamo enotnega davčnega zakona, plačajo nekatere pokrajine veliko več davka, nego druge. Naši poslanci so že nešteto krat s številkami natančno dokazali, kako ogromne svote, na na primer plačuje na davkih Slovenija. Slovenija doslej ni le plačala do pičice natanko vsake pare, ki je bila predpisana davkoplačevalcem od strani davčnih oblasti, ampak je poslala v Beograd radi strahu naših davčnih in finančnih višjih uradnikov pred beograjskimi oblastniki veliko večje svote nego so bile predvidene v vsakoletnem državnem proračunu.

Tako papežka glede točnosti in natančnosti z oziranjem na plačevanje davkov gotovo ni nobena druga pokrajina, kakor ravno Slovenija. Da je naša ravnokar izrečena trditelj resnična, nam dokazuje na primer vzgled Vojvodine.

Vojvodina je gotovo najbolj bogata in najbolj rodovitna pokrajina v naši državi in bi bila lahko tudi bogastvu primerno ter odgovarjajoče višje obdačena, nego druge revne in po vojni izmzgane pokrajine, a je ravno nasprotno istina. Koj po preobratu je postala bogata Vojvodina nekako torišče za radikalno stranko. Po Vojvodini so izvršili radikali agrarno reformo, naselili dobrovoljce in ti so sedaj priganjači za radikale. Ravno v Vojvodini je bilo pri zadnjih volitvah izvoljenih največ takozvanih prečanskih radikalnih poslancev. Politično je torej Vojvodina za radikale zelo velika opora in tega dejstva so se tudi do sedaj vedno zavedale vse radikalne vlade in ščitile bogato Vojvodino pred visokimi davki.

Sedaj še le, leta 1924, ko so državne blagajne radi povišanih oficirskih in uradniških plač precej pri dnu, se je spomnilo celo beograjsko časopisje na Vojvodino in jej očita strahovite svote glede zaostanka davkov. Srbski list »Politika«, ki izhaja v Beogradu, je obelodanil v zadnji številki, da dolguje Vojvodina od leta 1919 do danes na davčnih zaostankih cele tri milijarde dinarjev.

Treba namreč pomisliti, da Vojvodinčani niso doslej plačevali niti ene pare osebne dohodnine in ne vojnega davka. Radikali so šli v Vojvodini celo tako daleč, da so pustili izginiti davčne sezname iz avstrijskih časov, samo da bi ščitili svoje pristaše pred pritiskom davčnega vijaka.

Finačni minister Stojadinovič zahteva sedaj od Vojvodinčanov plačilo treh milijard dinarjev, a so se Vojvodinčani že zbrali na posebnem shodu, kjer so ostro protestirali proti plačilu tega ogromnega davčnega zaostanka. Ti protesti bogatih Vojvodinčanov bodo gotovo zalegli, ker so zopet volitve na vidiku in bo tudi radikalom veliko ležeče na volilnih kroglicah Vojvodinčanov.

Ako izkazuje Vojvodina tako ogromne svote davčnih zaostankov, kaj še le pokrajine v Srbiji, kjer sploh

Knjige so ga tudi poučile, da ne živijo ljudje v gozdih in ne plezajo po drevju, ampak da stanujejo po hišah, po mestih in trgih in vaseh, da se vozijo na vozeh in po železnici in po ladjah na morju, da se oblačijo v lepe obleke, da berejo, pišejo, se učijo itd.

In spoznal je tudi samega sebe.

Zavest, da se razlikuje od svojih živalskih »tovarišev«, da je pametnejši, razumnejši, da jih nadkriljuje še v marsičem drugem, to zavest je nosil seboj že dolgo.

Kar pa je bilo dotodaj le nejasno in negotovo v njegovih zavesti, to so mu razjasnile knjige.

Spoznal je, da je »človek«. Kršak, Kala, Tublat in drugi pa so bili le »živali«.

Istega rodu je bil z »ljudmi«, z bitji, ki so živela daleč zunaj v svetu, v mestih, ki so brala knjige in pisala in delala še mnoge druge, njemu čisto nerazumljive reči, z bitji, ki so se oblačila, v lepe obleke.

Obleka, tako je zasodil, je najvažnejša razlika med ljudmi in živalmi. —

Njegovo razmerje do rodu Kršakovega je postajalo vedno bolj čudno, deloma napeto, njegovo življenje med živalmi bolj in bolj nemogoče in nevzdržno.

Zivel je še kolikortoliko med njimi, ker je bil od mladega tako vajen, in ker je še imel Kalo, zvesto varuhinjo.

Pa njegove »študije« v očetovi knjižnici so mu vzele mnogo časa. Po cele tedne je zanemarjal svojo »družbo« in čepel med knjigami.

Še bolj pa ga je odujevala dosedanji »tovarišem« zavest, da je višje, popolnejše bitje, da je človek. Ponos se mu je vzbudil, vzbudila se mu je samozavest, ki jo ima le človek, krona stvarstva.

Odslej je rad sameval. Poleževal je po mehkem mahovju in premišljeval o čudovitih rečeh, ki je o njih bral v knjigah. Njegova domišljija je delovala in si slikala življenje ljudi daleč tam za morjem, onstran divje džungle — Ni se še zavedal, da je tam njegova domovina, ni še čutil domotožja, pa videti je bilo, da ni več daleč dan, ko pride tudi to.

Iskal pa je prilike, da bi se popolnoma ločil od živalske družbe, da bi postal kolikor mogoče podoben človeku, kakor ga je poznal iz knjig.

VIII.

Trzan si želi obleke.

Na nizko viseči veji stoletnega orjaka džungle je sedel Trzan in razmišljal.

Čreda Kršakova se je leno in počasi pasla skozi pragozd proti morski obali, obirala sadje, razdirala ptičja gnezda ter brskala po listju in preperem vejevju za žuželkami.

Trzan je bil globoko zamišljen.

Mislil je na knjige, ki jih je bral v samotni koči, na bitja, ki so o njih knjige pripovedovale, na »ljudi«.

Tudi on sam je bil človek, ni bil žival kakor njegov tovariši pa so bili čez in čez poraščeni s črnkastimi dlakami.

Ni ga bilo več sram njegove gladke, gole kože kakor nekda, tistikrat, ko še ni bral knjig. Ponosen je bil nanjo, saj je dokazovala, da je potomec mogočnega plemena, ki piše knjige, stanuje v velikih hišah — videl je hiše na slikah! — in ima še mnogo drugih čudovitih reči, ki jih pa ni prav razumel.

Pa še nekaj so imeli, ti »ljudje«, to je tudi videl v

knjigah. In tega on, Trzan, ni imel. Pa želel si je tudi tega, da bi bil čisto podoben človeku.

Želel si je obleke.

Vsi ljudje, kar jih je videl na slikah, vsi so nosili obleko. Le živali po džungli so bile brez nje.

Obleka torej, tako je sklepal, je bila znak, da so ljudje bitja višje vrste nego živali. Kajti drugega vzroka je mislil, pač ljudje ne morejo imeti, da nosijo tiste nerodne reči na sebi.

In Trzan je razmišljal, kako bi si preskrbel obleko. —

V goščavi pod njim je zašumelo.

Rahlo, komaj slišno sicer, pa Trzan je živel v divjini, njegovo uho je bilo bistro in ostro in je natančno razločevalo, kedaj šušti veter po listju, kedaj pa se plazi po njem sovražna žival.

Obrnil se je — in glej, tamle spodaj skoro trdo pod njim, se je vlekla Sabora, njegova smrtna sovražnica. Njeno silno, pa lepo in mačje gibčno telo se je komaj slišno zvijalo skozi gosti spodnji les.

Tiho se je vzravnaval Trzan, odtrgal zrelo ananasjabolko in jo zagnal iz varne višine stari nasprotnici v glavo.

Kakor da je udarilo vanjo, tako je obstala. Dvignila je mogočno okroglo glavo in pogledala v drevo.

Jezno je zavihnela dolgi rep, sunkoma je otepala z njim, ko je opazila hudomušnega zlobneža, mačji obraz se ji je spačil v strašno rezanje, da so se ji vzravnale ščetinaste brke na levi in desni pod nosom kokor igle, in njene hudobne oči so se zožile v dvoje ozkih precepov, iz katerih je sršalo sovraštvo in maščevanje.

(Dalje prihodnjič).